

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU NESUDARANT SĄLYGŲ DALYVAUTI TELEVIZIJOS LAIDOJE TYRIMO

2019 m. spalio 18 d. Nr. (19)SN-161)SP-107
Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyboje 2019 m. rugsėjo 4 d. gautas pareiškėjo S. S.¹ (toliau – Pareiškėjas) skundas dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindų paslaugų teikimo srityje.

Pareiškėjas nurodė, jog dėl fizinės negalios negali judinti rankų ir kojų, naudojami vežimėliai. 2018 m. kovo 11 d. Pareiškėjas el. paštu registravosi dėl dalyvavimo Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos (toliau – LRT) televizijos laidoje „Kas ir kodėl?“ (toliau – Laida), prašydamas leisti laidoje dalyvauti kartu su asistentu. Negavęs atsakymo, Pareiškėjas rašo skambinęs nurodytu telefonu. Pasak Pareiškėjo, telefonu jis buvo informuotas, jog studija, kurioje filmuojama Laida, nėra pritaikyta asmenims, turintiems judėjimo negalią, dėl to Pareiškėjas Laidoje dalyvauti negali.

Seimo kontrolierė, laikinai pavaduojanti lygių galimybių kontrolierių, Milda Vainiutė, vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 30 straipsnio 2 dalimi, 2019 m. rugsėjo 13 d. raštu Nr. (19)SN-161)S-574 kreipėsi į LRT administraciją, prašydama pateikti informaciją, ar LRT studija, kurioje filmuojama Laida, yra pritaikyta asmenims, turintiems judėjimo negalią; ar judėjimo negalią turintiems asmenims yra sudaromos galimybės dalyvauti Laidoje, ar šie asmenys gali dalyvauti kartu su savo asistentais.

Taip pat prašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją bei įrodymus.

Lygių galimybių kontrolierius

n u s t a t ė:

¹ Pareiškėjo vardas ir pavardė Tarnybai žinomi.

Tarnyboje 2019 m. rugsėjo 24 d. gautame LRT atsakyme nurodoma, kad Laida, kurioje pageidavo dalyvauti Pareiškėjas, priskirtina prie 2017–2018 metų televizijos programų sezono, tad ji buvo rengiama ir transliuojama 2017 m. rugpjūčio 25 d. audiovizualinių kūrinių prodiusavimo, teisių perdavimo ir transliavimo sutarties (toliau – Sutartis) tarp LRT ir UAB „Valius“ (toliau – Bendrovė) pagrindu. Vadovaujantis šios Sutarties nuostatomis, Bendrovė įsipareigojo LRT pagaminti programas, o jas gamindama atlikti darbdavio arba užsakovo pareigas programos gamyboje dalyvaujančių trečiųjų asmenų atžvilgiu ir spręsti visas su tuo susijusias pretenzijas ir ginčus neįtraukiant LRT. Pažymėtina, kad pagal Sutarties sąlygas LRT turėjo skirti tam tikrus resursus, tarp jų, ir studiją programai filmuoti. LRT užtikrina, kad studija, kurioje buvo ir šiuo metu filmuojama Laida, yra pritaikyta neįgaliųjų poreikiams (yra atskiri platūs varteliai įvažiuoti į pastatą neįgaliojo vežimėlyje, nėra slenksčių, studijos durų plotis taip pat pakankamas įvažiuoti su neįgaliojo vežimėliu ir t. t.). Bendrovė pagal Sutartį privalo pasirūpinti, be kita ko, ir programos dekoracijomis.

Siekdama išsiaiškinti situaciją, LRT kreipėsi į Bendrovę ir buvo jos informuota, kad iš tikrųjų minėtame sezone dėl scenografijos sprendimų asmenims vežimėlyje dalyvauti programoje nebuvo galimybės, tačiau dabar, pakeitus dekoracijas, galimybė atsirado. Papildomai paaiškinama, jog dėl dekoracijų pasirinkimo skundo pateikimo laikotarpiu dalyviai žaisdavo stovėdami, nebuvo specialių pakylų. Dabar dekoracijos pagamintos tokios, kad dalyviai filmuojami sėdimoje pozicijoje, o tai leidžia minėtiems asmenims vieniems arba su asistentais dalyvauti programose. Taip pat pažymima, kad Laidos kūrybinė grupė kviečia Pareiškėją atsiųsti savo registracijos anketą ir pretenduoti į galimus Laidos žaidėjus.

Prie LRT atsakymo pridedamame Bendrovės 2019 m. rugsėjo 23 d. rašte patvirtinama, jog Bendrovė yra Laidos rengėja ir Pareiškėjas dėl dalyvavimo Laidoje kreipėsi į Bendrovę, o ne į LRT. Bendrovė pabrėžia, jog, atlikus scenografijos pakeitimus, asmenims su judėjimo negalia kliūčių dalyvauti Laidoje nėra, ir kviečia Pareiškėją registruotis dėl dalyvavimo joje.

Lygių galimybių kontrolierius

k o n s t a t u o j a:

Skundo tyrimo metu buvo vertinama, ar asmenims su judėjimo negalia nesudarant sąlygų dalyvauti Laidoje, nėra pažeidžiamos Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 dalies nuostatos, pagal kurias, įgyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, visiems vartotojams privalo sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, ir taikyti vienodas apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas.

Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija), kurios dalyvė yra Lietuva, 5 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, jog valstybės, šios Konvencijos šalys, užtikrina, kad prieš įstatymą visi asmenys būtų lygūs ir lygūs pagal įstatymą, taip pat turi teisę į lygiavertę įstatymo apsaugą ir teisę vienodai naudotis įstatymo teikiamomis galimybėmis be jokio diskriminavimo. Valstybės, šios Konvencijos šalys, draudžia bet kokią diskriminavimą dėl neįgalumo ir garantuoja neįgaliesiems vienodą ir veiksmingą teisinę apsaugą nuo diskriminavimo dėl bet kokios priežasties (Konvencijos 5 straipsnio 2 dalis).

Pagal Konvencijoje įtvirtintą negalios sąvoką, prie neįgaliųjų priskiriami asmenys, turintys ilgalaikių fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie sąveikaudami su įvairiomis kliūtimis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis.

Lietuvos Respublikos Konstitucijoje įtvirtintas pamatinis asmenų lygybės principas. Konstitucijos 29 straipsnyje skelbiama, kad įstatymui, teismui ir kitoms valstybės institucijoms ar pareigūnams visi asmenys lygūs; žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų. Aiškindamas Konstitucijos 29 straipsnio nuostatas, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas ne kartą yra konstatavęs, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas, kurio turi būti laikomasi ir leidžiant įstatymus, ir juos taikant, ir vykdant teisingumą, įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai, kad konstitucinis visų asmenų lygybės principas reiškia žmogaus prigimtine teisę būti traktuojamam vienodai su kitais, įtvirtina formalią visų asmenų lygybę, taip pat kad asmenys negali būti diskriminuojami arba kad jiems negali būti teikiama privilegijų (Konstitucinio Teismo 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimas). Konstitucinis Teismas 2004 taip pat konstatavo, kad konstitucinis asmenų lygybės principas nepaneigia

pačios galimybės skirtingai traktuoti žmones atsižvelgiant į jų statusą ar padėtį (Konstitucinio Teismo 2003 m. gruodžio 30 d. nutarimas).

Jungtinių Tautų bei Europos Sąjungos, taip pat nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija reiškia teisių sumažinimą, suvaržymą ar atėmimą tam tikrai kategorijai žmonių dėl kokių nors asmens požymių. Diskriminacija suvokiama kaip asmenų lygybės principo pažeidimas, kai asmeniui ar asmenų grupei yra sukuriamos mažiau palankios sąlygos, taikomi skirtumai, išimtys, apribojimai ar teikiamas pranašumas, lyginant su kitais asmenimis, esančiais toje pačioje ar tokioje pačioje situacijoje.

Remiantis Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 9 dalimi, tiesioginė diskriminacija – tai elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikomos mažiau palankios sąlygos, negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui. Pagal Lygių galimybių įstatymo 2 straipsnio 5 dalies nuostatas, netiesioginė diskriminacija apibūdinama kaip veikimas ar neveikimas, teisės norma ar vertinimo kriterijus, akivaizdžiai neutrali sąlyga ar praktika, kurie formaliai yra vienodi, bet juos įgyvendinant ar pritaikant atsiranda ar gali atsirasti faktinis naudojimosi teisėmis apribojimas arba privilegijų, pirmenybės ar pranašumo teikimas lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, nebent ši veikimą ar neveikimą, teisės normą ar vertinimo kriterijų, sąlygą ar praktiką pateisina teisėtas tikslas, o šio tikslo siekiama tinkamomis ir būtinomis priemonėmis.

Pagal Lygių galimybių įstatyme įtvirtintą diskriminacijos sąvoką, tiriant diskriminacijos fakto buvimą ar nebuvimą, siekiama nustatyti, ar tam tikras elgesys, teisės norma, praktika galėtų tam tikrą asmenį dėl tam tikro asmens tapatybės požymio, t. y., aptariamam atveju – dėl negalios, priversti atsidurti mažiau palankioje padėtyje nei kitas asmuo, neturintis šio požymio.

Lygių galimybių įstatymo 4 straipsnyje įtvirtinta įrodinėjimo pareigos paskirstymo tvarka, nagrinėjant lygių galimybių principo pažeidimo atvejus, t. y., teismuose ar kitose kompetentingose institucijose nagrinėjant fizinių, juridinių asmenų, kitų organizacijų ir jų padalinių skundus, pareiškimus, prašymus, pranešimus ar ieškinius dėl diskriminacijos lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu, pareiškėjui nurodžius aplinkybes, leidžiančias daryti prielaidą dėl tiesioginės ar netiesioginės diskriminacijos buvimo, preziumuojama, kad tiesioginės

ar netiesioginės diskriminacijos, priekabiavimo ar nurodymo diskriminuoti faktas buvo. Skundžiamas asmuo turi įrodyti, kad lygių galimybių principas nebuvo pažeistas.

Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos 3 straipsnyje įtvirtinti neįgaliųjų socialinės integracijos principai, iš kurių paminėtinas lygių teisių principas – neįgalieji turi tokias pačias teises kaip ir kiti visuomenės nariai (3 str. 1 d. 1 p.); lygių galimybių – neįgaliesiems, kaip ir kitiems visuomenės nariams, sudaromos tokios pat ugdymosi, darbo, laisvalaikio leidimo, dalyvavimo visuomenės, politiniame ir bendruomenės gyvenime galimybės. Tik tais atvejais, kai tokios pat sąlygos ir priemonės yra neveiksmingos, numatomos specialiosios priemonės, gerinančios neįgaliųjų padėtį (3 str. 1 d. 2 p.); diskriminavimo prevencijos – neįgalieji apsaugomi nuo bet kokios diskriminacijos ar išnaudojimo (3 str. 1 d. 3 p.).

Tyrimo metu nustatyta, jog, pagal tarp LRT ir Bendrovės sudarytos Sutarties nuostatas, Laidą kūrė Bendrovė. Sutartimi Bendrovė taip pat yra įsipareigojusi pasirūpinti, be kita ko, ir Laidos dekoracijomis, vykdyti Laidos dalyvių registraciją ir atranką. Konstatuotina, jog nagrinėjamu atveju, vykdydama televizijos programos (Laidos) gamybą², paslaugos teikėju Laidos dalyviams laikytina Bendrovė³.

Bendrovė patvirtino, jog 2017–2018 metų LRT televizijos programų sezono metu Laidos dekoracijos nebuvo pritaikytos asmenų su judėjimo negalia poreikiams. Dėl šios priežasties judėjimo negalią turintiems asmenims nebuvo sudaromos galimybės dalyvauti Laidoje. Atlikus scenografijos pakeitimus, asmenims su judėjimo negalia kliūčių dalyvauti Laidoje nėra.

Remiantis nurodytomis aplinkybėmis, tyrimas dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 8 straipsnio 1 punkto pažeidimo nutrauktinas, nutraukus lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus.

Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasis Lygių galimybių įstatymo 16 straipsniu, 17 straipsniu, 29 straipsnio 3 dalies 4 punktu,

Lygių galimybių kontrolierius

n u s p r e n d ž i a:

1. Tyrimą nutraukti, nutraukus lygias galimybes pažeidžiančius veiksmus.

² Kodas pagal Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorių (EVRK) – 59.11.

³ Paslaugos kodas pagal Tarptautinę (Nicos) paslaugų klasifikaciją – 410026.

2. Su sprendimu supažindinti Pareiškėją, Bendrovę ir LRT.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka Lietuvos administracinių ginčų komisijai (Vilniaus g. 27, 01402 Vilnius) arba apygardos administraciniam teismui.

Seimo kontrolierė,
pavaduojanti lygių galimybių kontrolierių

Milda Vainiutė